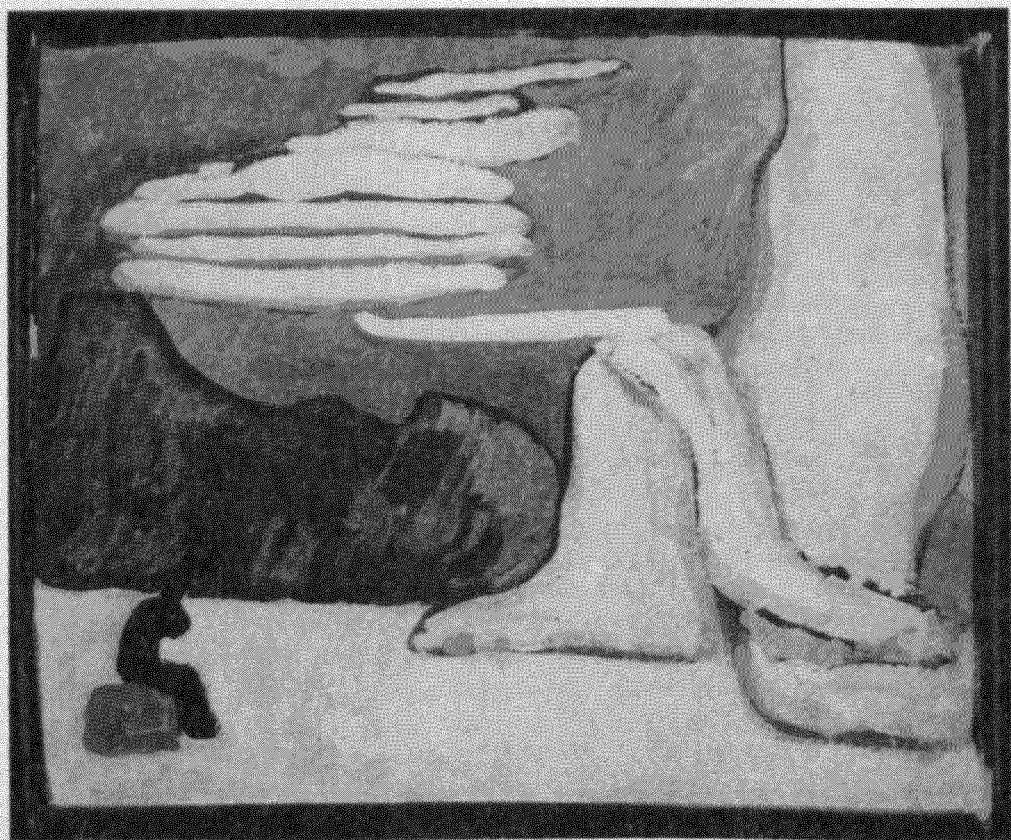

ΒΑΣΙΛΗ ΚΑΝΤΙΝΕΚΙ: Σχηματική σύνθεση «Μαύρο και Άσπρο».
Πρώτος πίνακας: «Άσπρο», γύρω στο 1909.

Γιατί σήμερα ένα θεωρητικό περιοδικό της Αριστεράς; Και γιατί Διαλεκτική; Μπήκαμε στην τελευταία δεκαετία του αιώνα, αντιμετωπίζοντας μια κρίση χωρίς προηγούμενο. Ο καπιταλισμός ανέπτυξε τις τελευταίες δεκαετίες την τεχνολογία μέσα από μια θυελλώδη διαδικασία καταστροφής και ανανέωσης των παραγωγικών δυνάμεων – καταστροφής του περιβάλλοντος, σπατάλης των πρώτων υλών, φθοράς της εργατικής δύναμης. Η αναρχική και ληστρική ανάπτυξη όξυνε τις εσωτερικές αντιθέσεις του. Έτσι σήμερα οι αναπτυγμένες κεφαλαιοκρατικές κοινωνίες συγκλονίζονται από τις κλασικές αλλά και νέες αντινομίες, που η ορατή τους έκφραση είναι ο πρωτοφανής πλούτος και η απερίγραπτη φτώχεια, μαζί με τη γενίκευση της αλλοτρίωσης και την έλλειψη νοήματος στην καθημερινή ζωή των ανθρώπων. Από την άλλη πλευρά, η κρίση του μοντέλου που οικοδομήθηκε στις χώρες του άλλοτε λεγόμενου «υπαρκτού σοσιαλισμού» ξέσπασε με τέτοια σαρωτική ορμή, που κανείς δε θα μπορούσε να την είχε προβλέψει. Τέλος, το εργατικό κίνημα των κεφαλαιοκρατικών χωρών βρίσκεται σε κρίσιμη καμπή. Η αντίθεση ιμπεριαλισμού - ανατολικών χωρών φαίνεται να λύνεται με την κρίση και την κατάρρευση του «σοσιαλιστικού» στρατοπέδου, ενώ η ιστορική αντίθεση σοσιαλιστών-κομμουνιστών φαίνεται επίσης να «λύνεται» με την υποταγή των κομμουνιστών στη σοσιαλδημοκρατία.

Βρισκόμαστε λοιπόν μπροστά στην κατάρρευση του νέου που πήγε να υπάρξει; Ζούμε το τέλος της ιστορίας, με την οριστική νίκη του καπιταλισμού; Το *homo hominis lupus* θα είναι πλέον ο αιώνιος νόμος της ιστορίας που θα ταυτίζεται με την αιωνιότητα της αστικής κοινωνίας; Τι κάνουμε λοιπόν όσοι, όχι από πείσμα, αλλά από τη νηφάλια θεώρηση της πραγματικότητας, αρνούμαστε να δεχτούμε ότι ηττήθηκαν οι ιδέες του σοσιαλισμού; Τι κάνουμε όσοι συνεχίζουμε να πιστεύουμε, όχι δογματικά, αλλά με βάση τον έλεγχο της θεωρίας, ότι ο μαρξισμός είναι η μόνη θεωρία που μας δίνει τη δυνατότητα να γνωρίσουμε τον κόσμο και ενδεχομένως να τον αλλάξουμε;

Με βάση μια απλουστευμένη - ντετερμινιστική εκδοχή του μαρξισμού, πολλοί πιστεύαμε μέχρι χτες ότι ο σοσιαλισμός έρχεται «με την αναγκαιότητα του φυσικού νόμου». Με την ίδια αφελή αισιοδοξία πιστεύαμε ότι η νίκη της εργατικής τάξης και των συμμάχων της αποτελεί το αφετηριακό σημείο μιας μη αντιστρεπτής ιστορικής διαδικασίας. Και οι δύο απλοϊκά αισιόδοξες απόψεις πρέπει να απορριφθούν: ο σοσιαλισμός αποτελεί μια από τις δυνατότητες που αναπτύσσονται στο εσωτερικό της κεφαλαιοκρατικής κοινωνίας – η

άλλη είναι η παρατεταμένη κρίση και σήψη την οποία ζούμε στις μέρες μας. Η γραφειοκρατική παραμόρφωση και η σημερινή καταφύγηση των περισσότερων «σοσιαλιστικών» χωρών εξάλλου απέδειξε έμπρακτα ότι η μη αντιστρεψιμότητα δεν ισχύει για τα κοινωνικά φαινόμενα – τουλάχιστον για μια ιστορική περίοδο.

Τι κάνουμε λοιπόν αν δεν αποδεχτούμε ως οριστική την ήττα των δυνάμεων του σοσιαλισμού;

Πριν απ' όλα, πρέπει να απαντήσουμε στα ερωτήματα: Ποια ήταν η φύση των χωρών που σήμερα καταρρέουν μέσα στη γενική περιφρόνηση; Και αν αυτό που υπήρξε δεν ήταν σοσιαλισμός, τότε πώς μπορεί να εξηγηθεί η «αποπλάνηση» της ιστορίας; Και γιατί τα κομμουνιστικά κόμματα της Δύσης ακολουθούν μία συνεχώς φθίνουσα πορεία ή έχουν ήδη περιθωριοποιηθεί; Και γιατί σε Ανατολή και σε Δύση αυτοκαταργούνται κομμουνιστικά κόμματα χωρίς κανείς να τους το ζητήσει, και τι ελπίζουν με την υποταγή τους στα σοσιαλδημοκρατικά ιδανικά; Ποιες είναι οι αιτίες – αντικειμενικές και υποκειμενικές στη διαλεκτική τους διαπλοκή – αυτής της ιστορικής οπισθοδρόμησης; Ταυτόχρονα πρέπει να απαντήσουμε στο κρίσιμο ερώτημα: Η αστική κοινωνία είναι η τελευταία μορφή στην ιστορική εξέλιξη της ανθρωπότητας; Και αν όχι, τότε με ποιες προϋποθέσεις θα μπορούσε να αναγεννηθεί το εργατικό κίνημα; Με ποιες προϋποθέσεις οι οξυνόμενες αντιθέσεις της κεφαλαιοκρατικής κοινωνίας δε θα ενισχύουν την αλλοτρίωση, την ιδιώτευση και την κρίση, αλλά θα οδηγήσουν στην επαναστατική ρήξη και στην ιστορική υπέρβαση του καπιταλισμού;

Το τέλος του 19ου αιώνα σημάδεψε την ιστορική χρεοκοπία των κομμάτων της Δεύτερης Διεθνούς. Το τέλος του 20ού αιώνα σηματοδίδει δραματικά το τέλος των αυταρχικών γραφειοκρατικών καθεστώτων που διεκδικούσαν το χαρακτήρα του σοσιαλιστικού, καθώς και το τέλος των εκφυλισμένων νεοσταλινικών, γραφειοκρατικών κομμάτων. Πώς φτάσαμε λοιπόν εδώ; Και πώς θα κερδίσουμε το ιστορικό στοίχημα της αναγέννησης του εργατικού κινήματος;

Για να αναδείξουμε τις θετικές δυνατότητες του παρόντος και να προσανατολίσουμε τη δράση μας με βάση αυτές τις δυνατότητες, χρειάζεται να ξεκαθαρίσουμε τους θεωρητικούς λογαριασμούς με το παρελθόν και ταυτόχρονα να μπορέσουμε να ανιχνεύσουμε τους όρους για την αναγέννηση του κομμουνιστικού κινήματος στα τέλη της δεύτερης χιλιετίας. Χρειαζόμαστε λοιπόν θεωρία. Μία θεωρία που δε θα είναι απλή γενίκευση της πράξης, που, πολύ περισσότερο, δε θα είναι *a posteriori* απολογητική δικαίωση της πολιτικής πρακτικής, αλλά που θα είναι υπέρβαση αυτού που υπάρχει, πρόβλεψη και σχεδιασμός αυτού που είναι δυνατό να γεννηθεί. Χρειαζόμαστε τη θεωρητική ανάλυση της κίνησης και των δυνατοτήτων των σημερινών κοινωνιών, μέσα από την ανάλυση των αντιθέσεων τους και των δυνατοτήτων της ταξικής πάλης. Χρειαζόμαστε τη Διαλεκτική!

Διαλεκτική. «από τη φύση της κριτική και επαναστατική», κα-
τάντησε γκρίζα και επίπεδη φλυαρία στις πονηρές δέλτους του σύγ-
χρονου άθεου ιερατείου. Αλλά για να ξαναδώσουμε στη διαλεκτική
την πρωταρχική λάμψη της δεν αρκεί να απορρίψουμε τα άθλια
«θεωρητικά» υποπροϊόντα. Χρειάζεται να επιστρέψουμε και στις πη-
γές του μαρξισμού, όχι για κάποια ταλμουδιστική ανάγνωση, αλλά
για να κατακτήσουμε την πρωταρχική αυθεντική γνώση με τα μάτια
στραμμένα στο μέλλον. Και επειδή κανένας ως τώρα δεν κληρονόμη-
σε και ούτε θα κληρονομήσει το προνόμιο της αυθεντικής ερμηνείας
και της ανάπτυξης της γνήσιας μαρξιστικής θεωρίας, πρέπει επιτέ-
λους να μάθουμε να συζητάμε: να θέτουμε τα προβλήματα, να συ-
γκρουόμαστε τίμια, να αναζητούμε μέσα από το διάλογο, την αντιπα-
ράθεση και τη σύγκρουση, κοινά αποδεκτές αλήθειες και κοινούς δρό-
μους για τον κοινό στόχο: το σοσιαλισμό.

Λοιπόν ξαναρχίζουμε. Αλλά δεν αρχίζουμε από το μηδέν: Έχου-
με την πείρα ενός και μισού αιώνα ταξικών αγώνων του προλεταριά-
του. Έχουμε την πείρα και τις τραγωδίες από τις πρώτες απόπειρες
για οικοδόμηση του σοσιαλισμού. Έχουμε τις θεωρητικές επεξερ-
γασίες των κλασικών του μαρξισμού-λενινισμού και των νεότε-
ρων, έχουμε ένα πρώτο μαρξιστικό υλικό ανάλυσης της ελληνικής
πραγματικότητας – το επιστημονικό κεκτημένο του μαρξισμού.
Αλλά αυτό το κεκτημένο πρέπει να το αναζητήσουμε κάτω από τους
σωρούς των πεθαμένων ιδεών με τις οποίες το έχει επικαλύψει η
γραφειοκρατία. Πρέπει συνεπώς να ξαναδούμε κριτικά και δημιουρ-
γικά αρχές και θεωρίες: τη μαρξιστική γνωσιοθεωρία, τη μαρξιστι-
κή αντίληψη της ιστορίας, τις επαναστατικές δυνάμεις της εποχής
μας, τα προβλήματα της στρατηγικής και της τακτικής της σοσια-
λιστικής επανάστασης στις αρχές του 21ου αιώνα, να μελετήσουμε
τα «περιφρονημένα» προβλήματα της μαρξιστικής φιλοσοφίας του
ανθρώπου. Να ξεπεράσουμε τον τακτικισμό και τον ομορτοουνισμό
και το δίδυμό τους – το σεκταρισμό. Να ξεπεράσουμε τον οικονο-
μισμό – τη φτωχή εικόνα του «σοσιαλισμού» των υπαλλήλων με
«τα λίγα γραμμάρια» της ευτυχίας τους – καθώς και τον πολιτικό
βολουνταρισμό και τη θεωρησιακή προσέγγιση του μαρξισμού.
Σήμερα που το περιεχόμενο της ζωής των ανθρώπων περιορίζεται
όλο και περισσότερο στις σχέσεις παραγωγής και ανταλλαγής, να
αποδειξουμε ότι τα ανθρωπιστικά ιδανικά του Μαρξ δεν ήταν σχή-
ματα ενός μεγαλοφάνταστου ουτοπικού, αλλά δυνατότητες που μπο-
ρούν να πραγματοποιηθούν με την υπέρβαση των ταξικών διαιρέ-
σεων.

Δεν αρχίζουμε από το τίποτα. Σε Ανατολή και σε Δύση υπάρχουν
δυνάμεις που δεν παρασύρθηκαν από τη γοητεία του καπιταλισμού,
που δεν τις παρέσυρε η ψυχολογία της ήττας. Τις δυνάμεις αυτές θα
τις ανακαλύψουμε, θα συντονίσουμε τα βήματα και τη δράση μας.
Μέσα από τη διάλυση ενός γραφειοκρατικού «προλεταριακού διε-
θνισμού» θα γεννηθεί ένας νέος, μαχητικός, χωρίς διπλωματισμούς
διεθνισμός.

Ζούμε στην Ελλάδα και πήραμε την πρωτοβουλία να ιδρύσουμε τη Διαλεκτική. Συνεχίζουμε με αυτό τον τρόπο μία παράδοση επτά δεκαετιών, που άρχισε με την Αναγέννηση του Γληνού (1926), τους Πρωτοπόρους και τους Νέους Πρωτοπόρους την ίδια περίοδο, που συνεχίστηκε με τα Ελεύθερα Γράμματα και τον Ανταίο μετά την απελευθέρωση, την Επιθεώρηση Τέχνης και τα Σύγχρονα Θέματα μετά τον εμφύλιο και τέλος με τον Πολίτη, την Επιστημονική Σκέψη και την Πολιτιστική στη μεταδικτατορική περίοδο. Δημιουργώντας τη Διαλεκτική συνεχίζουμε αυτή την παράδοση. Θα προσπαθήσουμε να κρατήσουμε τα θετικά της στοιχεία και να διδαχτούμε από τα λάθη και τις αδυναμίες όσων προηγήθηκαν από μας. Ταυτόχρονα φιλοδοξούμε να συμβάλουμε στο να περάσει η θεωρητική σκέψη στη χώρα μας σε ένα νέο, ανώτερο επίπεδο, αποφεύγοντας τις προκατασκευασμένες αλήθειες, την κενή υπεροψία των «καθοδηγητών», αλλά και το σχετικισμό και τον αγνωστικισμό που εκτρέφει η σημερινή κρίση.

Από το χαρακτήρα της και το ρόλο που φιλοδοξεί να διαδραματίσει η Διαλεκτική είναι, στο σύνολό της, περιοδικό διαλόγου, γόνιμης και δημιουργικής αντιπαράθεσης ιδεών.

Και για να υπάρξει δυνατότητα όσο το δυνατόν ευρύτερης συμμετοχής σ' αυτό το διάλογο, σκοπεύει να εγκαινιάσει από το δεύτερο τεύχος της μια ενότητα με τίτλο «Επισημάνσεις», όπου θα δημοσιεύονται κείμενα – όχι βέβαια απεριόριστης έκτασης – που θα μπορούν να θέτουν προβλήματα της ελληνικής κοινωνίας και της Αριστεράς, να αναφέρονται σε συγκεκριμένα ζητήματα θεωρίας και πολιτικής χωρίς να είναι απαραίτητη η αναλυτική τεκμηρίωση, να περιέχουν κριτικές παρατηρήσεις πάνω σε άρθρα που έχουν δημοσιευθεί στο περιοδικό.

Μ' αυτόν τον τρόπο πιστεύουμε να συμβάλουμε ώστε ο διάλογος να μην περιορισθεί σ' ένα στενό κύκλο ειδικών, αλλά να εμπλουτισθεί και να πλατύνει, να συσσωρεύσει πολύ μεγαλύτερο πλούτο θεωρητικής σκέψης και ζωντανής πολιτικής πείρας.